

XITOIY VA VETNAMNING JANUBI-SHARQIY OSIYODAGI POZITSIYASI VA SIYOSATI

Sharipov Baxodir Faxriddinovich

Toshkent Davlat Sharqshunoslik Universiteti

tayanch doktoranti

Annotatsiya: Xitoy va Vetnam Janubi-Sharqiy Osiyoda muhim o‘rin tutuvchi davlatlardir. Ularning ushbu mintaqadagi pozitsiyasi va siyosati turli omillar bilan bog‘liq bo‘lib, geosiyosiy, iqtisodiy va xavfsizlik masalalarini qamrab oladi. Quyida Xitoy va Vetnamning pozitsiyasi va siyosati batafsil bayon etiladi.

Kalit so‘zlar : Xitoy, Vyetnam, AQSH, Yaponiya, ASEAN

Xitoyning pozitsiyasi va siyosati:

1. Geosiyosiy ahamiyat:

Xitoyning Janubi-Sharqiy Osiyodagi asosiy maqsadi o‘zining global qudratini mustahkamlash va mintaqadagi strategik hududlarni nazorat qilishdan iborat. Xitoy Janubiy Xitoy dengizida hududiy da‘volar qo‘yib, mintaqadagi dengiz yo‘llarining nazoratini qo‘lga olishga intilmoqda. Bu yo‘llar xalqaro savdo uchun hayotiy ahamiyatga ega bo‘lib, dunyo bo‘ylab neft va boshqa tovarlar tashishning asosiy qismiga xizmat qiladi¹.

Shuningdek, Xitoy ASEAN davlatlari bilan hamkorlikni chuqurlashtirish orqali iqtisodiy va siyosiy ta'sirini oshirishga harakat qilmoqda. ASEANni Xitoyning mintaqaviy strategiyasidagi muhim hamkor sifatida ko‘radi.

2. Iqtisodiy ta'sir:

Xitoy o‘zining iqtisodiy qudrati orqali mintaqada yetakchilik rolini o‘ynashga intiladi. "Bir kamar, bir yo‘l" tashabbusi orqali Xitoy infratuzilma loyihalarini amalga oshirib, mintaqada davlatlariga katta investitsiyalarni jalb qilmoqda. Bu tashabbus mintaqadagi ko‘plab davlatlar uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratgan bo‘lsa-da, ba’zi davlatlarda qarz tuzog‘i xavotirlarini yuzaga keltirmoqda².

ASEAN davlatlari Xitoyning eng yirik savdo hamkorlari hisoblanadi. Xitoyning tovarlari va texnologiyalari bu mintaqada keng tarqalgan bo‘lib, bu davlatlar bilan iqtisodiy bog‘liqlikni mustahkamlaydi.

2. Xavfsizlik va harbiy siyosat:

Xitoyning harbiy siyosati mintaqada o‘z ta'sirini mustahkamlashga qaratilgan.

Xitoy Janubiy Xitoy dengizida sun'iy orollarni harbiylashtirib, o‘z suverenitet

¹ Ефремова К.А. Неравносесные державы: Мьянма в стратегическом треугольнике «Китай — Индия — АСЕАН» // М.: МГИМО-Университет, 2016. С.56

² Womack B. China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships In Asia //Singapore: World Scientific, 2010. P.26

da'volarini kuchaytirgan. Bu esa AQSh va mintaqaviy davlatlar o'rtasida xavotirlarni keltirib chiqarmoqda. Xitoy harbiy kuchini oshirish orqali mintaqada ta'sirini kuchaytirishni davom ettirmoqda.

Vetnamning pozitsiyasi va siyosati:

1. Geosiyosiy rol:

Vetnam mintaqada muvozanat saqlashga intiladi. U Xitoy bilan yaqin iqtisodiy aloqalar o'rnatgan bo'lsa-da, Janubiy Xitoy dengizidagi hududiy nizolar sababli ehtiyotkorlik bilan munosabat yuritmoqda. Vetnamning bu masalalarda qat'iy pozitsiyasi mintaqaviy siyosatda uning mustaqilligini namoyon qiladi³.

Vetnam ASEANning faol a'zolaridan biri bo'lib, mintaqaviy integratsiyani kuchaytirishga katta hissa qo'shmoqda. Bu esa uning xalqaro siyosatda yanada ta'sirchan bo'lishiga yordam bermoqda.

2. Iqtisodiy siyosat:

Vetnam iqtisodiy rivojlanishni ustuvor maqsad sifatida belgilagan. U xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy o'sishga erishmoqda. Vetnam AQSh va Yevropa davlatlari bilan savdo va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga e'tibor qaratmoqda. Shu bilan birga, ASEAN mamlakatlari bilan yaqin iqtisodiy aloqalarni davom ettirmoqda⁴.

3. Xavfsizlik siyosati:

Vetnamning xavfsizlik siyosati Xitoyning mintaqaviy ta'sirini cheklashga qaratilgan. Shu bilan birga, u harbiy ittifoqlarni kuchaytirmaslik va mustaqil siyosat yuritishni afzal ko'radi. Vetnam AQSh, Yaponiya va Hindiston kabi davlatlar bilan hamkorlikni rivojlantirib, mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlashga harakat qilmoqda.

Xulosa:

Xitoy va Vetnam Janubi-Sharqiy Osiyoda o'z manfaatlarini himoya qilishda faol ishtirok etmoqda. Xitoy mintaqada iqtisodiy va harbiy qudrat orqali gegemon bo'lishga intilayotgan bo'lsa, Vetnam mustaqil tashqi siyosat yuritishga va mintaqaviy muvozanatni ta'minlashga e'tibor qaratmoqda. Ularning o'zaro munosabatlari, ayniqsa, Janubiy Xitoy dengizidagi nizolari mintaqaviy vaziyatni murakkablashtirayotgan asosiy omil bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, ikkala davlat ham mintaqada iqtisodiy integratsiyani rivojlantirish va xavfsizlikni ta'minlashga intilmoqda.

³ Womack B. China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships In Asia //Singapore: World Scientific, 2010. P.32

⁴ Waltz K. Theory of International Politics // Waveland Press. 2010. P. 256

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Коммунистическая партия Вьетнама. Документы 12-го съезда. Ханой: Государственное политическое издательство, 2016
2. 中国的军事战略白皮书2015 (Белая книга военной стратегии КНР 2015) // Информационный отдел Госсовета КНР, 2015 [Электронный ресурс].URL: <http://www.scio.gov.cn/zfbps/ndhf/2015/Document/1435161/1435161.htm>
3. 中国的亚太安全合作政策 白皮书 (Политика Китая по вопросам сотрудничества в сфере безопасности в Азиатско-Тихоокеанском регионе. Белая книга Государственного совета КНР) // Государственного совета КНР, 2017 [Электронный ресурс].URL: <http://www.scio.gov.cn/zfbps/ndhf/36088/Document/1539911/1539911.htm>
4. 中华人民共和国和越南社会主义共和国关于两国在北部湾领海、专属经济区和大陆架的划界协定 (Договор о делимитации территориального моря, исключительной экономической зоны и континентального шельфа Тонкинского залива) [Электронный ресурс]. URL: <https://zh.wikisource.org/zhans/中华人民共和国和越南社会主义共和国关于两国在北部湾领海、专属经济区和大陆架的划界协定>
5. 中华人民共和国和越南社会主义共和国陆地边界条约 (Договор о сухопутной границе) // ВСНП КНР [Электронный ресурс]. URL: http://www.npc.gov.cn/wxzl/gongbao/2000-12/17/content_5008962.htm
6. 新时代的中国国防 (Китайская национальная оборона в новую эпоху) // Министерство обороны КНР [Электронный ресурс]. URL: http://www.mod.gov.cn/regulatory/2019-07/24/content_4846424.htm